

ІНТЕРВ'Ю: ОДЕСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТРУ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ДОСВІД ДЕРУСІФІКАЦІЇ

Велікородова Романа

Театральний сезон 2021-2022 нашого Одеського обласного академічного драматичного театру (ex Російський Театр, всі вистави якого було російською мовою) обірвався раптово, напевно, як і у всіх театрів України. Ще 23 лютого ми грали комедію Гольдони "Забавний випадок", 24 лютого мали грати "Записки божевільного" Гоголя, але вистава вже не відбулася. Подзвонили із театру, сказали, не виходити до виклику. Невідомість тривала місяць. Так дивно було повернутися через цей час і знайти в гримерних задалегідь підготовлені костюми на спектакль, якого не було. Така звична обстановка, і водночас начебто чужа, з іншого, далекого та мирного життя. Війна, що відбувається у твоїй країні вже 8 років, але в іншому регіоні, здавалася якоюсь абстракцією, не лягала в голову. Хоч і прийшла в твоє місто, вона вкладається в голову ще менше. Одесі пощастило, ми далеко від кордону, головний удар прийняли на себе інші і вже за місяць, оговтавшись від першого шоку і трохи звикнувши до нових реалій, ми потроху поверталися до роботи.

Втім, керівництво театру роботу і не припиняло і вона була навіть активнішою за мирний час. Буквально у перші дні повномасштабного вторгнення було подано прохання змінити назву театру, відмовитися від слова "російський" театр. 147 років свого існування /147 на 2022 рік/ наш театр проіснував у статусі російськомовного, був улюбленим і відвідуваним, але "рятівники" російської мови та російської культури перекреслили цю півтораковіку історію своєю агресією. Ще цей перший військовий місяць був присвячений перекладу п'єс нашого поточного репертуару українською мовою – величезна робота. Десь з початку квітня колектив почав потроху повертатися до роботи, поки закулісної, ризикувати своїми глядачами ми ще не наважувалися, та й не були готові: перезалити виставу іншою мовою – це як поставити її заново, справа не для одного дня. Артисти репетирували, технічний персонал має роботу завжди і її завжди багато. Можна було б сказати, що життя повернулося до своєї колії, але ні. Частина актрис, здебільшого з дітьми, виїхали з країни. Частина акторів призвали до лав ЗСУ, один пішов до ТРО добровольцем, він на передовій. Багато спектаклів залишилися без своїх головних виконавців. Що робити? Пропрацювавши всього пару місяців, квітень-травень, ми пішли в дострокову відпустку на червень, а коли повернулися в липні почався наш найдовший, і напевно найскладніший сезон. П'єси переклали, трупу доукомплектували новими артистами і почали нескінченні репетиції, багато хто, можна сказати, мешкав у театрі. Десь із серпня-вересня ми почали потроху виходити на глядача. Спочатку, заради безпеки, на малу сцену, з наполовину заповненим залом, і без того невеликим за місткістю, потім наважилися повернутися на основну сцену, плавно рухаючись від малолюдних спектаклів до наших гігантів у яких зайнята майже вся трупа. Усього вдалося відновити 11 вистав, 7 на великій і 4 на малій сцені, і поставити 5 прем'єр, 3 на великій і 2 на малій, разом 16 спектаклів у репертуарі, плюс новорічна казка, за 17 спектакль захищувати її не буду, але згадати згадаю. Непогано за воєнним часом, я вважаю.

Щодо репертуарної політики нашого театру, вона в нас переважно розважальна. Добре це чи погано, правильно чи неправильно, судити не беруся. Можливо, людям змученим спочатку стресами локдауна, а тепер ще й такими, що проходять травматичний досвід війни, потрібна віддушнина, де вони могли б, хоча б на короткий час, відволіктися від страшної реальності. Але серйозні вистави у нас також є. Це "Світ тобі", за п'єсою Лесі Українки "На полі крові", філософська притча на біблійну тему, прем'єра останнього сезону на великій сцені. І дві вистави роздуми про совісті на малій сцені "Собака" та "Останнє попередження". Так само до суто розважальних не можна віднести "Захід" по Бабелю, "Едіт Піаф, життя в борг" і "Вій", хоча всі перераховані вистави видовищні та музичні. Інші 10 вистав – комедії. На великій сцені: "Обережно, Євро!?" (прем'єра) "8 люблячих жінок" (прем'єра), "Приборкання норавливих", "Наполеон і Жозефіна II", "Дружина на біс", "Баламути". На малій сцені: "Божевільний день" (прем'єра), "Чоловік для Памели" (прем'єра), "Позашлюбна дочка Гамлета", "Ефект Доплера". Так, комедій забагато, але, повторюся, людям хочеться відволіктися і їхнє бажання можна зрозуміти. До речі, про наших глядачів слід сказати окремо. Були в нас деякі побоювання щодо того, що наші постійні глядачі, які звикли до спектаклів російською мовою, після перекладу репертуару українською перестануть ходити до нас. Але цього не тільки не сталося, а навіть навпаки, ходити стали активніше. І приймати спектаклі стали набагато активніше ніж раніше, голосніше й частіше сміятися, відвертіше плакати, з великим ентузіазмом аплодувати, раніше такий чуйний зал бував лише на дитячих спектаклях. Війна скидає маски та руйнує умовності, іноді це трагічно, іноді добре, для театру добре, ще ніколи у нас не було такого безпосереднього та вдячного глядача як цього сезону. І такого героїчного.

У важкі дні блекауту наш театр не припиняв працювати. Про те, як це відбувалося за лаштунками, можна написати окрему трагікомічну п'єсу, але зараз я хочу сказати не про закуліся, а про глядачів та їхню відданість театру. Темними неосвітленими вулицями, часто під дощем і здалеку, вони приходили до нас щоб побачити не найкращий варіант вистави на черговому світлі від генератора, без спецефектів, часом навіть без музичного супроводу, коли актори співали а capella – так, і так траплялося. І в такі моменти я, поціновувач серйозного і навіть навантажуючого мистецтва, переставала шкодувати, що наші спектаклі є переважно комедійними. Мені приємно було думати про те, що в такий складний депресивний час наш колектив може дарувати людям заряд гарного настрою і що я, скромний закулісний працівник, також маю до цього відношення. Не всім дано бути героями та боротися за нашу свободу на фронті. Не у всіх є фізичний та моральний ресурс для волонтерської роботи. Кожен робить те, що він може, і як радісно усвідомлювати, що і твоя робота приносить людям користь. Я вважаю, що театри під час війни це дуже важливо, навіть важливіше, ніж у мирний час. Когось театр може бути врятує від розпачу та подарує гарний настрій та оптимізм, комусь може бути допоможе знайти відповіді на якісь запитання. Свого часу, чверть століття тому, одна вистава перевернула все моє життя, але це вже зовсім інша історія.

P.s. Нещодавно за запрошення на спектаклі волонтерів і військових та за їхні подяки, театр отримав статус стратегічно важливого для міста об'єкта, що (як для колишнього російського театру) для нас є особливо приємним.

Velikorodova Romana

**INTERVIEW: ODESSA ACADEMIC DRAMA THEATER DURING THE
WAR: THE EXPERIENCE OF DE-RUSSIFICATION**

The 2021-2022 theater season of our Odesa Regional Academic Drama Theater (ex Russian Theater – The special features of the theater were that all performances were in Russian) ended suddenly, probably like all theaters in Ukraine. On February 23, we played Goldoni's comedy "A Funny Incident", on February 24 we were supposed to play "Notes of a Madman" by Gogol, but the performance did not take place. Managers called from the theater and said not to go out until the call. The unknown lasted a month. It was so strange to return after this time and find in the dressing rooms pre-prepared costumes for a performance that did not take place. Such a familiar situation, and at the same time it seems alien, from another, distant and peaceful life. The war that has been going on in your country for 8 years, but in another region, seemed like some kind of abstraction, it didn't fit in your head. Although she came to your city, she is even less invested in her head. Odesa was lucky, we are far from the border, others took the brunt of it and within a month, after recovering from the first shock and getting a little used to new realities, we gradually returned to work.

However, the management of the theater did not stop its work and it was even more active than in peacetime. Literally in the first days of the full-scale invasion, a request was made to change the name of the theater, to abandon the word "Russian" theater. For 147 years of its existence /147 in 2022/, our theater existed in the status of Russian-speaking, was loved and visited, but the "saviors" of the Russian language and Russian culture erased this one and a half century history with their aggression. Even this first month of the war was devoted to the translation of the plays of our current repertoire into Ukrainian – a huge amount of work. Somewhere from the beginning of April, the team began to return to work little by little, while behind the scenes, we did not dare to risk our audience, and we were not ready: recasting the play in another language is like staging it anew, it is not for one day. The artists rehearsed, the technical staff always has work and it is always a lot. You could say that life is back on track, but no. Some of the actresses, mostly with children, left the country. Some of the actors were called up to the ranks of the Armed Forces, one went to the military service as a volunteer, he is on the front lines. Many performances were left without their main performers. What shall I do? Having worked for only a couple of months, April-May, we went on an early vacation in June, and when we returned in July, our longest and probably most difficult season began. The shows were translated, the troupe was supplemented with new artists and endless rehearsals began, many of whom lived in the theater. Somewhere from August-September, we began to appear in front of the audience little by little. First, for the sake of safety, on a small stage, with a half-filled hall, which was already small in terms of capacity, then they dared to return to the main stage, smoothly moving from performances with few people to our giants, in which almost the entire troupe is occupied. In total, it was possible to restore 11 performances, 7 on the big stage and 4 on the small stage, and put on 5 premieres, 3 on the big stage and 2 on the small stage, altogether 16 performances in the repertoire, plus a New Year's tale, I will not count it as the 17th performance, but I will mention it I will remember Not bad for wartime, I think.

As for the repertory policy of our theater, it is mostly entertaining. It's good or bad, right or wrong, I'm not going to judge. Perhaps people exhausted first by the stresses of the

lockdown, and now also those who are going through the traumatic experience of war, need an outlet where they can, at least for a short time, distract themselves from the terrible reality. But we also have serious performances. This is "World to you", based on Lesya Ukrainka's play "On the Field of Blood", a philosophical parable on a biblical theme, the premiere of the last season on the big stage. And two performances of reflection on conscience on the small stage "The Dog" and "The Last Warning". In the same way, "West" after Babel, "Edith Piaf, Life in Debt" and "Viy" cannot be classified as purely entertaining, although all the listed performances are spectacular and musical. The other 10 performances are comedies. On the big stage: "Careful, Eva?!" (premiere) "8 Loving Women" (premiere), "The Taming of the Shrew", "Napoleon and Josephine II", "Encore Wife", "Balamuts". On the small stage: "Crazy Day" (premiere), "Pamela's Husband" (premiere), "Illegitimate Daughter of Hamlet", "Doppler Effect". Yes, there are too many comedies, but, I repeat, people want to be distracted and their desire can be understood. By the way, we should talk about our viewers separately. We had some fears that our regular viewers, who are used to performances in Russian, will stop coming to us after the repertoire is translated into Ukrainian. But this not only did not happen, but even on the contrary, walking became more active. And they began to receive performances much more actively than before, to laugh louder and more often, to cry more openly, to applaud with great enthusiasm, before such a sensitive hall was only at children's performances. War throws off masks and destroys conventions, sometimes it's tragic, sometimes it's good, it's good for the theater, never before have we had such a direct and grateful audience as in this season And so heroic.

During the difficult days of the blackout, our theater did not stop working. We can write a separate tragicomic performance about how it happened behind the scenes, but now I don't want to talk about the backstage, but about the audience and their devotion to the theater. Through dark, unlit streets, often in the rain and from afar, they came to us to see the not-so-best version of the play with alternate light from a generator, without special effects, sometimes even without musical accompaniment, when the actors sang a capella – yes, that happened. And in such moments, I, a connoisseur of serious and even taxing art, stopped regretting that our performances are mainly comedic. I was pleased to think that in such a difficult and depressing time, our team can give people a charge of good mood and that I, a humble behind-the-scenes worker, also have something to do with it. Not everyone is made to be a hero and fight for our freedom at the front. Not everyone has the physical and moral resources for volunteer work. Everyone does what they can, and how joyful it is to realize that your work also benefits people. I believe that theaters in wartime are very important, even more important than in peacetime. The theater can save someone from despair and give them a good mood and optimism, it can help someone find answers to some questions. At one time, a quarter of a century ago, one play turned my whole life upside down, but that's a completely different story.

Recently, due to free entrance for volunteers and soldiers and for their gratitude, the theater has lost the status of a strategically important object for the place, which (as for ex Russian theaters) is especially important for us.

Стаття надійшла до редакції 15 серпня 2023